

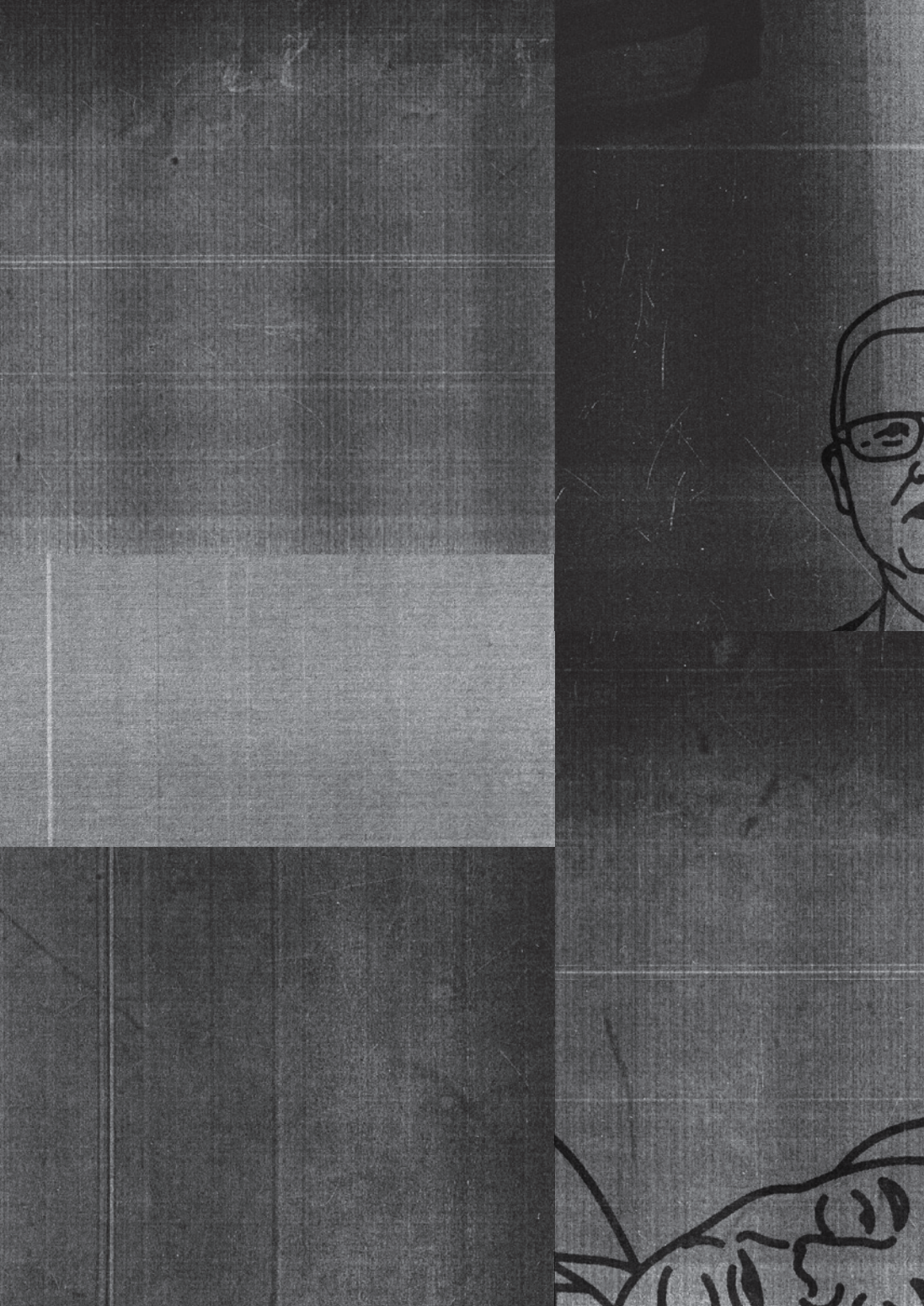

NÁRODNÍ
MUZEUM

STŘED
EVROPY
MEZI
IDEOU
A
REALITOU

*ROZHOVOR
S RUDOLFEM
CHMELEM
2020*

MICHAL STEHLÍK
RUDOLF CHMEL

|| NÁRODNÍ
MUZEUM

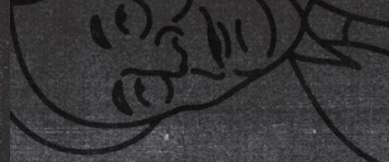
Střed Evropy mezi ideou a realitou
Rozhovor s Rudolfem Chmelem 2020

Michal Stehlik, Rudolf Chmel

ISBN

978-80-7036-669-1 (print)

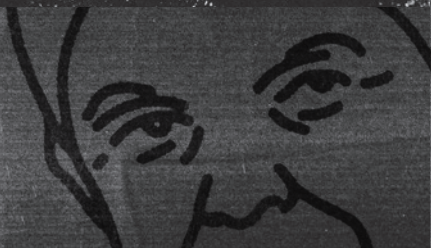
978-80-7036-672-1 (pdf)

STŘED
EVROPY
MEZI
IDEOU
A
REALITOU

*ROZHOVOR
S RUDOLFEM
CHMELEM
2020*

OBSAH

14	ÚVODNÍ SLOVO TÁZAJÍCÍHO
20	ZAČNĚME ODSHORA – PREZIDENTI
30	STŘEDNÍ EVROPA – POLITIKA
40	SLOVÁCI JAKO AKTÉŘI STŘEDO- EVROPSKÉHO PROSTORU
48	SLOVENSKO A DEMOKRACIE
56	ORBÁN, MAĎAŘI A OLIGARCHIZACE
62	MAĎARSKO A TRIANON
68	ORBÁN, SOROS, BIBÓ, MÁRAI...
82	VŮDCOVSTVÍ VE STŘEDNÍ EVROPĚ A JEŠTĚ JEDNOU ORBÁN
90	KOŘENY, NADĚJE I PÁDY LIBERALISMU

98
POLSKO – MÝTY, OBĚTI A ROMANTICI

108
KONEC INTELEKTUÁLŮ V POLITICE

120
VYROVNÁVÁNÍ SE S MINULOSTÍ

126
TY NAŠE (ZMIZELÉ) NÁRODNOSTI

136
ŽIDÉ A ROMOVÉ

144
ČECHOSLOVAKISMUS

152
HRA NA ZÁVĚR – AKTÉŘI POLITIKY
(NEJEN) 90. LET

162
ŽIVOTOPIS ZPOVÍDANÉHO

166
JMENNÝ REJSTŘÍK

170
VYSVĚTLIVKY

ÚVODNÍ SLOVO TÁZAJÍCÍHO

Myšlenka na strukturovanější rozhovor s Rudolfem Chmelem vznikla v prapodivném období koronavirové epidemie roku 2020. Od jara do podzimu tohoto mimořádného roku jsme si „na dálku“ mezi Prahou a Bratislavou vyměňovali texty, jejichž velká část se pak objevovala na mém blogu. Části byly publikovány vždy s určitým konkrétním a ucelenějším tématem a text postupně narůstal. Předmět zájmu byl od počátku jasný – střední Evropa. Právě Rudolf Chmel ztělesňuje totiž střeoevropanství jako málokdo jiný. Intelektuál, literární vědec, editor, kritik, pedagog, diplomat i politik. A to vše v kontextu vývoje střední Evropy nejméně posledního půlstoletí. V roce 2019 vydal objemnou knihu svých vzpomínek nazvanou v jeho vlastním stylu ironicky *Úvod do paměti*. Na téměř šesti stovkách stran se ohlíží za svým životem a četba umožňuje nahlédnout pod pokličku (nejen) kulturního vývoje slovenské (i československé) společnosti. Přece jen mi však na tomto „úvodu“ něco chybělo – možná právě proto je to úvod, který má otevřená vrátka pro pokračování. Chyběl mi tam dnešek, respektive kritičtější pohled na posledních třicet let vývoje střední Evropy. Kdo jiný by měl zkusit předložit svůj úhel pohledu než člověk spjatý přátelstvím s Adamem Michnikiem, Petrem Pithartem i György Konrádem, rodák z Plzně a přitom „roduverný“ Slovák svým zakotvením a znalostí slovenské společnosti. Spojení intelektuála s aktivní politikou také není v posledních desetiletích ve střeoevropských souřadnicích tak běžné, natož aby daný intelektuál přežil toto angažmá bez úhony. A navíc, Rudolfa Chmela znám od svého nástupu na filozofickou fakultu v roce 1994, kdy to byl právě on, kdo mi otevíral souvislosti a myšlení mimo českou kotlinu. Jsem si jist, že ani dnes nezná řada českých studentů jména jako István Bibó či právě Adam Michnik, patrně se nezačetli do skvělých postřehů exilové polské revue *Kultura*, natož aby vnímali nuance česko-slovenského vztahu na poli kultury či přemýšlení o identitě. Odnosl jsem si z jeho seminářů vědomí přirozeného kontextu prostoru střední Evropy. Kontextu neuzavřeného a stále se vyvíjejícího, bez něhož jen těžko dokážeme pochopit většinu z dnešních událostí kolem nás. Není lepším dokladem potřeby znalosti širšího střeoevropského kontextu než

ÚVODNÍ SLOVO TÁZAJÍCÍHO

aktuální vztah zemí tzv. Visegrádu k Evropské unii a evropské identitě. Mé otázky proto logicky rozvíjely jednotlivá témata zejména v pohledu na společnosti Polska, Maďarska a Slovenska, méně pak domovské České republiky. Ta dostávala místo více v otázkách samotných. Českého čtenáře může zarazit, že se v centru naší pozornosti neobjeví německá či rakouská otázka, má to však jistou logiku v námi vymezeném půdorysu tzv. Visegrádu, jakkoliv historicky nám zejména česko-německý vztah do tématu bezpochyby vstupuje. A přestože jsme vedli veskrze intelektuální rozhovor virtuálně mezi dvěma hlavními městy, zajímaly mě kořeny věci každodenních a praktických, těch, co vstupují do reálné politiky. Proto jsme začali pohledem na fenomén a roli prezidentů, proto hovoříme o vztahu k národnostním menšinám, proto si ke konci dovolíme i „malý kvíz“ na téma (zejména politických) osobností střední Evropy. Možná tím nepřímo dokazujeme, že ani v době marketingové a heslovité politiky by se z ní neměl vytratit intelekt, kritické myšlení a s nimi související porozumění.

(MS)

Michal Stehlík